

بیان نیاز عملیاتی نیروهای مسلح

تألیف: قاسم فولادی

مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی

مرکز راهبری آینده‌پژوهی علوم و فناوری‌های دفاعی

دارای مجوز سازمانی نشر از شورای سیاست‌گذاری و نظارت بر انتشارات

مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی

کلیه حقوق محفوظ و متعلق به مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی است.

هر نوع تکثیر یا نشر تمام یا بخش‌های مستقلی از این کتاب، منوط به اجازه کتبی ناشر است.

- سرشناسه : فولادی، قاسم، ۱۳۴۱ -
- عنوان و نام پدیدآور : بیان نیاز عملیاتی نیروهای مسلح / تالیف قاسم فولادی؛ [برای] مرکز راهبری آینده پژوهی علوم و فناوری های دفاعی.
- مشخصات نشر : تهران: موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۱۳۹۶.
- مشخصات : ۲۷۶ص.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۹۳-۰۸-۳
- ر.صع : دفاع ملی - سیاست نظامی - آمادگی عملیاتی
- شناسه جزوده : ایران. وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. مرکز راهبری آینده پژوهی علوم و فناوری های دفاعی
- شناسه اف ده : موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی
- رده بندی کنگره : ۳۹۶.۳۹۶ ف۹/الف ۸۵۳ UA
- رده بندی دیویی : ۳۵۵.۳۳۵۵ شماره کتاب شناسی ملی: ۴۸۵۸۶۹۹

عنوان: بیان نیاز عملیاتی نیروهای مسلح

مولف: قاسم فولادی

پدیدآورنده: مرکز راهبری آینده پژوهی علوم و فناوری های دفاعی

ناشر: موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی

طرح روی جلد: مهندس عباس جلالی وند

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۶

تیراژ: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

مرکز توزیع و فروش:

تهران، بالاتر از میدان نوین، نبش کوهستان هشتم، موسسه آموزشی و تحقیقاتی

صنایع دفاعی، مرکز راهبری آینده پژوهی علوم و فناوری های دفاعی ۲۲۸۰۹۸۰۴

فهرست مطالب

مقدمه.....	الف
فصل ۱ تعاریف.....	۱
فصل ۲ بیان چیست و چگونه ایجاد می شود؟.....	۳
۱-۲ نیاز چیست؟.....	۳
۲-۲ نیاز دفاع چگونه بر جود می آید؟.....	۳
فصل ۳ نیاز را چگونه باید بیان کرد؟.....	۱۱
۱-۳ مقدمه.....	۱۱
۲-۳ رابطه چگونگی بیان نیاز و واوری.....	۱۴
۳-۳ نیاز چگونه بیان شود تا اثربخش تر باشد؟.....	۱۸
۴-۳ انتخاب راه حل مناسب.....	۲۵
۵-۳ یک مثال فرضی.....	۲۹
۶-۳ محتوای بیانی‌ه‌ی نیاز عملیاتی.....	۳۶
۷-۳ چه کسی بیانی‌ه‌ی نیاز را تولید می کند؟.....	۴۵
پیوست ۱: نمونه‌ای از الگوی بیان (بیانی‌ه) نیاز عملیاتی برای یک سامان.....	۱۰۰
منابع و مآخذ.....	۶۳

بدون شک، صنایع دفاعی از سیاست‌ها، راهبردها، دکترین‌های نظامی، و شاید در یک کلام بتوان گفت از رویکرد ج.ا.ایران به دفاع سبیر می‌پذیرد. در حال حاضر، چند فرض پیش روی کشور است:

- تهدید کشور تا ۱۰ سال آینده آمریکا است؛
- خاورمیانه کماکان اصلی‌ترین کانون بحران در منطقه و شاید در دنیا باقی خواهد ماند؛ و
- آینده‌ی جهان در خاورمیانه رقم خواهد خورد.

بنابراین، ج.ا.ایران یک تهدید اصلی و مشخص به نام آمریکا دارد که رویکرد خود را از "تهدید محوری" دوران جنگ سرد به رویکرد "توانمندی محوری" تبدیل کرده است. در این

رویکرد و نگرش جدید، آمریکا دیگر با یک تهدید معین موجود مانند شوروی سابق روبرو نیست، دیگر نمی‌توان پیش‌بینی کرد که در آینده چه کسی دوست و چه کسی دشمن و تهدید آمریکا خواهد بود. به همین دلیل، آمریکا به دنبال آن است تا طیف وسیعی از قابلیت‌ها و توانمندی‌هایی که ممکن است هر دشمن احتمالی در آینده به کارگیرد را پیش‌بینی کرده و برای مقابله با آن‌ها از هم‌اکنون برنامه‌ریزی نماید. بنابراین، در این رویکرد، به جای آن که بر نام دشمن و محل درگیری تأکید شود، بر نحوه‌ی شکست دادن و ناکام گذاشتن هرگونه تهدید احتمالی آینده تأکید می‌گردد.

شواهد حاکی از آن است که فضای جنگ حال و آینده دیگر یک درگیری نظامی صرف نیست بلکه ابزارهای قدرت دیگری نظیر سیاست، اقتصاد، فرهنگ و ... وارد این فضا شده‌اند. اگر روزی از "اصول جنگ" صحبت می‌کنیم، اکنون از "اصول ملی جنگ" سخن رانده می‌شود. "اصول ملی جنگ" یعنی، هدایت قدرت ملی به سمت پیروزی. یعنی، از طریق یک راهبرد هماهنگ سیاسی، امنیتی، اقتصادی، به تهدید یورش بردن؛ و در یک کلام می‌توان گفت:

آمریکا با طیفی از عناصر قدرت ملی بر دشمنش
می‌تازد و دائما او را مجبور می‌کند تا به دنبال مقابله با
اقدامات آمریکا باشد و مجال به دست گرفتن ابتکار
عمل را از او سلب می‌کند.

بنابراین، اگر در گذشته صحنه‌ی جنگ بسیار محدود بود و
صرفا اهداف فیزیکی و عمدتاً نظامی را در بر می‌گرفت، امروز
ابعاد نظامی را غیرنظامی را تحت پوشش قرار می‌دهد. این
هجوم همه‌جانبه دفاع همه‌جانبه‌ای را می‌طلبد، رویکردی که
امام خمینی (ره) آن را به عنوان "استراتژی دفاع همه‌جانبه"
یاد کردند، و مقام معظم رهبری در مقابل اعلان جنگ توسط
دشمن، دفاع همه‌جانبه را مطرح کرده و بر روی همه‌جانبه
بودن آن نیز تاکید نموده‌اند. در این صورت، نحوه‌ی مقابله‌ی
ج.ا.ایران با تهدیدات فعلی و بالقوه بایستی بر اساس اصول
دفاع همه‌جانبه طرح‌ریزی شده و به دنبال آن نیازهای
(کمیاب‌های) نیروهای مسلح استخراج گردد.

شاید بعد از کلام خداوند متعال "و اعدوا لهم ما استطعتم من
قوه ..."، این سخن امام خمینی (ره) بایستی سرلوحه‌ی
طرح‌ریزی دفاع همه‌جانبه قرار گیرد:

... باید نبض تفکر و نیاز آینده جامعه را همیشه در دست خود داشته و همواره چند قدم جلوتر از حوادث، مہیای عکس العمل مناسب باشند.

چند قدم جلوتر بودن و ابتکار عمل را در دست داشتن نیازمند خلاقیت و نوآوری است، نه انفعالی عمل کردن در برابر تهدید و دشمن. تسلیحات و تجهیزات تقلیدی نتیجه‌ی انفعالی فکر کردن و عمل کردن است و این همان چیزی است که دشمن نخواهد. باید سخن امام خمینی (ره) اشاره به همین موضوع داشت باشد که،

... بدانید مادام که در احوالات صنایع پیشرفته، دست خود را پیش دیگران دراز کنید و به دریوزگی عمر را بگذرانید، قدرت ابتکار و پیشرفت در اختراعات در شما شکوفا نخواهد شد.

بی تردید، نیاز نیروهای مسلح از این قاعده مستثنا نیست. نیازها نباید تقلیدی باشند، بگونه‌ای که کشور را به رقابت با دشمنان، به خصوص آمریکا، وادار کند.

امروز، تحولات فناورانه به شدت افزایش یافته و در آینده‌ای نه چندان دور، این تحولات به هجوم فناورانه تبدیل خواهند شد. ظهور این پدیده، محیط پیچیده‌ای را ایجاد کرده و تصمیم‌گیری را بسیار مشکل می‌سازد. فشارهای بیش از حد استکبار جهانی بر کشور نیز این پیچیدگی را افزایش داده است. از طرف دیگر، منابع کشور بسیار محدود است و بایستی با هوشمندی کامل نیازها تعریف و تامین شوند.

یکی از مسائل مهم و اساسی در برنامه‌های اکتساب (تامین) سلاح و تجهیزات نیروهای مسلح، درک درست از نیازهای پنهان و آشکار کاربران عملیاتی است. نقش چنین درک و فهمی از نیاز کاربران، کشور، و به خصوص نقش دفاع، را با مشکلات زیادی مواجه می‌سازد. بررسی‌ها و سنجش‌ها نشان می‌دهند که قبل از هرگونه اقدام عملی برای طراحی یک سامانه، لازم است خواسته‌های پنهان کاربران عملیاتی شناسایی گردند. زیرا در اعلام نیاز کاربران، معمولاً خواسته‌های پنهانی وجود دارند که بیان و یا آشکار نمی‌شوند. این خواسته‌های

پنهان، یکی از عوامل مهم طولانی شدن، هزینه بر شدن پروژه‌ها / برنامه‌ها، و در نهایت، شکست احتمالی آن‌ها است. همین امر باعث شده است تا پروژه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی و صنعتی فراوانی با هزینه‌های هنگفت تعریف و اجرا شوند اما در تعریف و اجرای آن‌ها، کاربران عملیاتی کمترین نقش و سهم را داشته باشند. در نتیجه، محصولی که حاصل می‌شود، عمده آن چیزی نیست که کاربران عملیاتی انتظار دارند.

چالش دیگر پیش روی ما در بحث نیاز نیروهای مسلح، آن است که در بیشتر موارد، نیازها و دغدغه‌های نیروها مستقیماً در قالب یک سامانه یا تجهیزات از پیش تعیین شده (سامانه‌های موجود در دنیا، بیان می‌شوند (انتخاب تقلیدی)، که در واقع، معلوم نیست راه حل مناسبی برای نیاز نیرو نیز باشند. این امر باعث شده است تا به راه حل‌های دیگر فکر نشود و کمتر نوآوری و خلاقیت ضرورتی در واقع، تحولات و هجوم فناوری از یک طرف، و فشارهای بشری از حد دنیای استکباری از طرف دیگر، ما را وادار کرده است تا همیشه به دنبال مقابله با اقدامات آن‌ها باشیم (به روزمرگی افتادن)، و با این کار، مجال فکر کردن و به دست گرفتن ابتکار

عمل را از خود سلب کرده‌ایم. قطعاً، نیازهایی که به این شکل مطرح می‌شوند از اثربخشی عملیاتی لازم برخوردار نخواهند بود.

نکته دیگری که بایستی به آن توجه خاص داشت، آن است که

یک سامانه به خودی خود اثربخش نیست. اثربخشی سامانه تحت لوای یک معماری کلان دفاعی معنا دار می‌شود. هر چه با تهدیدات حال و آینده، و ارتباط منطقی بین اجزای بنیه‌ی دفاعی (رهبری و فرماندهی، سازمان و سازمان، نیروی انسانی، آرایه‌ها، سامانه‌ها، تجهیزات، پشتیبانی، آموزش و ...) سامانه‌ها و آرایه‌ها را اثربخش خواهند ساخت.

در این راستا، روش‌های متعددی برای مستند کردن نیازها و مطالبات کاربران عملیاتی ارائه شده است که می‌تواند برای دست‌اندرکاران اکتساب (مراکز تحقیقاتی، صنایع و ...) بسیار کارگشا باشد. هدف از نگارش این کتاب، ارائه قالب‌ها و قالب‌هایی برای مستند کردن نیازها و مطالبات عملیاتی کاربران دفاعی، به منظور تعریف برنامه‌های تامین سلاح و

تجهیزات نیروهای مسلح، و به تبع آن، تعریف پروژه‌های تحقیقاتی دفاعی منطبق بر نیاز نیروهای مسلح است. در فصل اول برخی از اصطلاحات مورد نیاز تعریف می‌شوند. فصل دوم مختصراً به مبانی نیاز و مطالبات عملیاتی می‌پردازد. در فصل سوم به محتویات الگوی نیاز عملیاتی، و در فصل چهارم محتویات الگوی مطالبات سیستمی بررسی می‌شود. در انتها نیز نمونه‌ای از قالب‌های نیاز عملیاتی و مطالبات سیستمی ارائه شده است. قطعاً این قالب‌ها کاستی‌هایی دارند که به مرور زمان و کسب تجربه برطرف خواهد شد.

قاسم فولادی

تابستان ۱۳۹۶